

Kje na Ljubljanskem barju gnezdiyo sklednice?

Besedilo: Gregor Lipovšek in Katarina Drašler

Naša edina avtohtona sladkovodna želva, močvirska sklednica (*Emys orbicularis*), je ogrožena vrsta plazilcev. Varujeta jo tako državna kot evropska zakonodaja. V Sloveniji je prisotna v submediteranskem in celinskem pasu. V večjem številu se pojavlja na Dolenjskem, v Beli krajini, Slovenskem primorju, Vipavski dolini in na Ljubljanskem barju, na drugih območjih je redka.

Čeprav je močvirska sklednica vodna želva, so za njen obstoj prav tako pomembni primerni kopenski habitati. Samice na kopnem izkopljejo luknjo v podlago in odložijo jajca. Gnezda ogrožajo človekova dejavnost in tudi naravni plenilci, ki imajo lahko pomemben vpliv na majhne in izolirane populacije. Zaradi dolgoživosti (dočakajo lahko tudi do 80 let) so lahko sklednice na nekem območju prisotne, čeprav je razmnoževalni uspeh že več let skoraj nič. Na nekaterih območjih je dejavnik ogrožanja tudi promet. Sklednice migrirajo po kopnem z namenom koloniziranja novega območja, samice pa med iskanjem mesta za gnezdenje. Z ozirom na to problematiko smo v Herpetološkem društvu – Societas herpetologica slovenica v letu 2015 s finančno pomočjo Mestne občine Ljubljana in Krajinskega parka Ljubljansko barje izvedli projekt »Izboljšanje habitata močvirske sklednice na območju Gmajnice – Curnovec«.

Namen projekta je bil poiskati gnezda na območju kanala Curnovec na Ljubljanskem barju. Z območja sicer ni bilo predhodno znanih podatkov o razmnoževanju, mestih odlaganja jajc, uspešnosti valjenja in vplivu človeka na razmnoževalni uspeh. Z radiotelemetrijskimi oddajniki smo v maju 2015 opremili sedem odraslih samic in tri odrasle samce močvirske sklednice. Predhodno smo izvedli izlov sklednic in tujerodnih želv na območju projekta. Ujeli smo 50 močvirskih sklednic, med katerimi je bilo samo osem samic, ostali so bili samci. Sedem ujetih samic je bilo primernih za namestitev oddajnika, ena pa je bila še premlada in premajhna. Sklednice smo v času odlaganja jajc spremljali vsak dan v večernem času, saj takrat največ samic zapusti vodo in poišče primerno mesto, kjer izkoplje gnezdo in odloži

Z radiotelemetrijskim oddajnikom označen samec močvirske sklednice. (foto: Griša Planinc)

Izpust močvirske sklednice z nameščenim radiotelemetrijskim oddajnikom. (foto: Janez Tarman)

jajca. Našli smo štiri gnezda. Vse samice so za gnezdo izbrale njive; ena koruzno, tri pa žitno. Najdena gnezda smo prekriili z mrežo, ki jih je ščitila pred plenilci. Izleganje jajc pri eni samici smo zgrešili (nekatero samice odlagajo jajca tudi zjutraj, ko nismo bili na terenu), dve pa se letos najverjetneje nista razmnoževali. Po končanem obdobju odlaganja smo vse sklednice spremljali enkrat tedensko, da bi ugotovili, kje se zadržujejo čez poletje, ali morda prečkajo prometno cesto in kako velik je njihov domači okoliš. Ugotovili

smo, da se sklednice poleti razkropijo po širšem območju in se zadržujejo v kanalih. Prečkanja cest nismo dokazali.

V času projekta smo z območja odstranili vse tujerodne vrste želv; devet popisanih sklednic (*Trachemys scripta*) – rdečevratk in rumenovratk. Tujerodne želve zaradi svoje velikosti in bolj agresivne narave predstavljajo pomembnega tekmeca za vire (predvsem za mesta za sončenje) domorodni sklednici.

Odlaganje jajc. (foto: Gregor Lipovšek)

Oprema za telemetrijo. (foto: Gregor Lipovšek)

A problematične niso le tujerodne želve, temveč tudi rastline. Orjaška zlata rozga (*Solidago gigantea*) bujno in visoko zraste na brežinah kanala, kjer senči celotno površino vode v kanalu in brežine, ki bi bile primerne za sončenje sklednic. V okviru projekta smo tako izvedli tudi odstranjevanje zlate rozge z brežin kanala Curno-

vec. Rozgo smo ročno odstranili na 50 metrih južne brežine kanala kot poskus, ali odstranitev izboljša habitat za sklednico. Prvi rezultati so bili vzpodbudni, saj so že po prvi odstranitvi izpraznjena mesta zasedle avtohtone rastline, ki ne zrastejo tako bujno in visoko. Ob drugem odstranjevanju smo odstranili predvsem

Merjenje velikosti želve. (foto: Janez Tarman)

manjše rastline zlate rozge, ki smo jih pri prvem odstranjevanju spregledali. Spodbuden je podatek, da se je v delu kanala, kjer smo odstranili zlato rozgo, med poljetjem zadrževala ena označena samica.

Da bi izboljšali prepoznavnost močvirske sklednice, predvsem pa opozorili na škodljivo izpuščanje tujerodnih želv v naravno okolje, smo izvedli več delavnic v šolah in vrtcih v Ljubljani.

V društvu bomo z delom nadaljevali tudi prihodnje leto, saj za razumevanje glavnih dejavnikov ogrožanja potrebujemo podatke, zbrane skozi več let. 🌿

ŽUŽELKE IN METULJI. Opazovanje in prepoznavanje najpomembnejših vrst

Čtivo predstavlja: Alja Pirnat

V letu 2015 je pri založbi Mladinska knjiga izšla nova knjižica iz zbirke *Narava na dlani*, namenjena opazovanju in prepoznavanju najpogostejših vrst žuželk. Za knjigo nemške avtorice Ingrid von Brandt boste pri založbi odšteli 22,95 evrov.

Založnik izvirne izdaje Georg Kessler nas v predgovoru spomni, da takšno knjižico zares potrebujemo, saj »vse več ljudi ponovno odkriva svojo ljubezen do narave, do majhnih in velikih čudežev ob poteh, na vrtovih, travnikih in poljih, ob potokih in rekah ter v gozdu. Med svojim raziskovanjem pozabimo na vsakdan,

začudeno obstanemo in se zatopimo v lepoto narave, ki se nam ponuja. Z njo najdemo tudi pot do samega sebe in se spomnimo, da jo je zaradi njene krhkosti treba varovati, zanjo skrbeti in z njo ravnati odgovorno.«